

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

«До захисту допускаю»

завідувач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти,

кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Алла РЕВТЬ червня 2026 р.

Благодійність як феномен у розвитку соціальної роботи в Україні

Спеціальність 231 Соціальна робота

Бакалаврська робота

на здобуття кваліфікації – бакалавр з соціальної роботи за спеціалізацією
«Соціальна педагогіка»

Автор роботи: Олександр ГЛАЗКОВ

підпис

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Мар'яна КЛИМ**

підпис

Дрогобич, 2026

Анотація

У роботі розглянуто благодійність як соціальний феномен, що відіграє важливу роль у розвитку суспільства. Проаналізовано сутність поняття «благодійність», її історичні витоки, основні форми прояву та функції в сучасних умовах. Особливу увагу приділено значенню благодійної діяльності у вирішенні соціальних проблем, підтримці вразливих категорій населення та розвитку соціальної роботи. Визначено, що благодійність є важливим інструментом соціальної взаємодії, який сприяє консолідації суспільства, формуванню гуманістичних цінностей та підвищенню рівня соціальної відповідальності громадян. Розглянуто сучасні тенденції розвитку благодійності в Україні, зокрема активізацію волонтерського руху та зростання ролі громадських організацій.

Resume

The paper examines charity as a social phenomenon that plays an important role in the development of society. The essence of the concept of “charity,” its historical origins, main forms of manifestation, and functions in modern conditions are analyzed. Special attention is paid to the importance of charitable activities in solving social problems, supporting vulnerable population groups, and developing social work.

It is determined that charity is an important tool of social interaction that promotes social cohesion, the formation of humanistic values, and an increase in the level of social responsibility among citizens. Modern trends in the development of charity in Ukraine are considered, in particular the intensification of the volunteer movement and the growing role of non-governmental organizations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	7
1.1. Сучасний стан наукової розробки проблеми благодійності як фактору розвитку соціальної роботи.....	7
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «благодійність», «соціальна робота», «фактор розвитку».....	11
1.3. Принципи та методи дослідження благодійності у контексті соціальної роботи.....	20
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	22
2.1. Благодійність як соціальний феномен.....	22
2.2. Підходи та принципи надання благодійної допомоги у соціальній роботі.....	27
2.3. Роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності.....	32
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	37
3.1. Сучасний стан розвитку благодійності як фактору розвитку соціальної роботи в Україні.....	37
3.2. Напрями удосконалення благодійності у контексті соціальної роботи в Україні.....	39
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. У наукових джерелах термін «доброчинність» тлумачиться як добровільна, безкорислива та безвідплатна допомога, що надається установами чи приватними особами тим, хто її потребує, у формі послуг, фінансових надходжень, виконання робіт, передачі майна чи іншої підтримки. Мотиви для добродійних діянь завжди були зумовлені різноспрямованими соціальними та психологічними чинниками. Власне поява верств населення, що опинилися у скрутї, стимулювала заходи, спрямовані на полегшення їхнього незадовільного становища.

При розгляді нинішнього досвіду управління в нашій державі, виникає відчуття несистематизованості у розвитку філантропії та меценатства. В Україні, у процесі вирішення соціальних проблем, очевидною є потреба у залученні до цього процесу недержавних організацій, зокрема благодійних. Благодійність постає бажаною, а часом і життєво необхідною формою взаємодії між людьми, які зацікавлені як у впорядкуванні власних інтересів, так і в можливості впливати на розв'язання суспільних, а також індивідуальних проблем.

Проблемна ситуація. Останні події в нашій країні лише посилюють кількість осіб, котрі потребують захисту та благодійної підтримки. Надмірне державне недофінансування провокує активізацію недержавних форм добродійності. Таким чином, гостра необхідність відновлення благодійності та меценатства у сучасному суспільстві вимагає наукового осмислення цього явища, його головних форм, технологій та перспектив еволюції.

На сьогодні дослідженням добродійності займаються такі наукові галузі, як історія, філософія, етика, соціологія, психологія та правознавство. Проте, досі практично бракує праць, які б детально розкривали технології добродійності як форми взаємодії між різними соціальними групами та інституціями. Благодійність аналізується переважно з історичної, етичної, юридичної, філософської та інших точок зору, але мало проведено досліджень, які б сягали узагальнених соціологічних висновків та пропонували конкретні рекомендації.

Об'єктом дослідження є благодійність як соціальне явище.

Предмет дослідження становить благодійність як чинник розвитку соціальної роботи в сучасній Україні.

Метою дослідження є аналіз феномена благодійності в сучасній Україні та визначення її впливу на розвиток соціальної роботи.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

- здійснити аналіз сучасного стану наукового вивчення проблеми благодійності в Україні;
- уточнити зміст ключових понять дослідження: «благодійність», «соціальна робота», «чинник розвитку»;
- обґрунтувати основні принципи та методи дослідження благодійності як чинника розвитку соціальної роботи;
- визначити сутність благодійності як соціального явища;
- проаналізувати підходи та принципи надання благодійної допомоги;
- з'ясувати роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності;
- дослідити сучасний стан благодійництва;
- окреслити напрями вдосконалення розвитку благодійної діяльності.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

1.1. Сучасний стан наукової розробки проблеми благодійності як фактору розвитку соціальної роботи.

Актуальність наукового вивчення філантропії зумовлена низкою обставин, серед яких вагому роль відіграє оновлене постання цієї інституції в Україні в контексті новостворених соціальних реалій. Благодійність сприймається і як відповідь громадськості на виклики соціально-економічного характеру, і як індикатор морального клімату нації.

Ключове завдання соціальної роботи полягає у сприянні повноцінному життю індивіда, забезпеченні задоволення його потреб соціального характеру, а також у гармонізації інтересів як окремої особи, так і соціуму загалом. В Україні сьогодні спостерігається активне піднесення волонтерських ініціатив, оскільки чинний механізм соціального забезпечення не в змозі повністю покрити потреби в підтримці тих верств населення, що перебувають у вразливому становищі. З огляду на це, акти меценатства набувають зараз надзвичайної актуальності [2, 72].

У далекі часи філантропія розглядалася не як вияв високих гуманних почуттів, а скоріше як усталений суспільний звичай. Лише після запровадження християнства її почали сприймати як моральне зобов'язання надавати допомогу тим, хто її потребує, та як вияв емпатії до оточуючих.

Актуальні наукові роботи, присвячені дослідженню доброчинності, зумовлені низкою факторів, зокрема, відновленням цієї інституції в українському контексті в умовах нових суспільних реалій. Доброчинність трактується як відгук соціуму на соціально-економічні негаразди, а також як індикатор духовного стану нації.

Переважає більшість дослідників визначають філантропію як безвідплатну передачу матеріальних чи нематеріальних ресурсів, спрямовану на допомогу у врегулюванні суспільних викликів.

Сьогодні українське суспільство потребує формування нової парадигми меценатства та етики надання соціальної допомоги, що ґрунтується на засадах гуманізму. Тому дослідження еволюції та цінностей благодійності набуває особливого значення.

Протягом останніх років волонтерська та благодійна діяльність увійшла до числа пріоритетів соціальної політики. Це тісно пов'язано зі зростанням чисельності громадян, які потребують супроводу: осіб з інвалідністю, людей поважного віку, шукачів прихистку, переселенців, безхатченків та інших. Процеси міграції, безробіття, зростання рівня злочинності, розпад сімейних зв'язків та посилення соціальних труднощів лише стимулюють необхідність розвитку волонтерського руху [3, 14].

Державні ініціативи не спроможні цілковито вирішити проблеми певних прошарків населення. Допомога потрібна також тим, хто не зміг пристосуватися до нових соціо-економічних реалій. Нині спостерігається відродження не лише державної підтримки, а й активності приватних фондів та індивідуальних меценатів.

В Україні благодійність має глибоке коріння, традиції якого передавалися крізь віки. Однак у сучасній державі цей сектор лише формується. За радянських часів соціальне забезпечення вважалося виключно прерогативою влади, і приватна місіонерська діяльність почала активно розвиватися лише після проголошення незалежності.

Питаннями меценатства займалися численні видатні мислителі, які аналізували його моральні та суспільні аспекти. Сучасні українські науковці присвячують свої праці вивченню історії формування благодійності та її специфіки в пострадянський період.

Завдяки працям як філософів, так і дослідників стало реальним комплексне вивчення благодійної діяльності з етико-філософської позиції, зокрема, таких фундаментальних засад, як справедливість, співчуття, любов та підзвітність.

Огляд наукових публікацій свідчить про те, що благодійна робота розглядалася з різноманітних точок зору, маючи безліч способів інтерпретації.

Різні грані благодійництва, його практична реалізація та суспільний вплив досліджувалися визнаними західними мислителями, серед яких Сенека, Георг Гегель, Карл Маркс, Фрідріх Енгельс, Джон Мілль, Ендрю Карнегі, Генрі Форд та Бенджамін Франклін.

Сучасні українські науковці, зокрема О. Донік, В. Корнієнко, Т. Курінна, Т. Ніколаєва, С. Поляруш, Ф. Ступак, І. Суровцева, О. Ткаченко, К. Шихова, Є. Шелехов, М. Дмитрієнко та О. Ясь, зосереджують увагу на історичному шляху розвитку благодійності. Вони досліджують її зародження у світі та в межах України, а також вивчають особливості еволюції меценатства у країнах колишнього соціалістичного табору.

Напрацювання цих науковців, укупі з роботами таких відомих філософів, як Макс Вебер, Томас Гоббс, Іммануїл Кант, Теодор Адорно, а також дослідження етичних категорій, пов'язаних із щедрістю, які висвітлювали Микола Бердяєв, Мартін Бубер, Еммануель Левінас, Джон Ролз та Еріх Фромм, уможливають послідовний етико-філософський аналіз явища благодійності. Такий методологічний підхід надає змогу досягнути благодійність як суспільний феномен глибше та усвідомити її ключові цінності: чесність, співстраждання, любов і відповідальність.

Доброчинність постала життєво необхідною складовою як для країни загалом, так і для взаємодії між державними інституціями та громадянським загалом. Активізація подій у межах української спільноти це яскраво демонструє, підкреслюючи нагальність цієї теми й потребу у проведенні нових наукових студій [2].

Як констатують науковці, зокрема Н. Іванова, Н. Савранська, Л. Тюптя, М. Фірсов, Т. Шанін та інші, форми благодійної діяльності супроводжували людство крізьвідусюди історію, являючи собою вияв просоціальної поведінки. Складно навіть уявити поступовий розвиток соціуму без актів доброчинності та взаємної підтримки.

Фахівці Герберт Бірхофф, Людмила Орбан-Лембрик та Людмила Почебут трактують благодійність як явище, що лежить у царині соціальної психології. На

їхнє переконання, це моральна норма, що регулює міжособистісні зв'язки та стимулює готовність людини простягати руку допомоги іншим. На індивідуальному рівні добродійність проявляється як інтегрована психологічна риса, що відображає систему життєвих установок та переконань щодо необхідності безкоoverownnotnosti надавати підтримку тим, хто її потребує.

Також добродійну активність можна розглядати у контексті соціальних явищ. У цьому аспекті вона націлена на пошук найбільш дієвих шляхів розв'язання суспільних викликів, особливо у сфері соціальної роботи. Наприклад, Ганс Бернлер визначав соціальну роботу як професійну практику, спрямовану на підтримку індивідів через позитивні трансформації у суспільстві та створення умов для їхнього благополуччя [5, 29].

Сьогодні спостерігається зростання уваги дослідників до ролі держави у стимулюванні розвитку сфери благодійності. Йдеться про формування дієвої державної стратегії, створення сприятливих правових, фінансових та організаційних передумов для зміцнення та розширення добродійної діяльності.

Згідно з тлумаченням сучасного українського словника мови під редакцією В. В. Дубічинського, благодійна діяльність – це добровільне та безкорисливе надання допомоги (матеріальної, фінансової чи організаційної) з боку фізичних чи юридичних осіб. Це визначення цілком слушне, оскільки благодійні фонди, організації та приватні донори суттєво впливають на зміцнення соціального захисту та допомагають долати критичні соціальні проблеми. Проте, благодійність не обмежується лише грошовим чи матеріальним забезпеченням. Вона також передбачає інвестування власного часу, зусиль і прямої участі у підтримці тих, хто її затребує.

Мотивація, що стоїть за актами добродійності, дозволяє говорити про її компенсаторну функцію: благодійник прагне компенсувати дефіцит ресурсів або можливостей у нужденних, що резонує з концепціями Абрахама Маслоу. Водночас, вибірковість у наданні допомоги (іноді це називають «селективною» благодійністю) вказує на певну автономність особистісних мотивів та

поведінкових патернів. Це, як підкреслюють В. Бочарова та М. Фірсов, може впливати на результативність праці соціального працівника.

Дослідниця Н. Сейко звертає увагу на те, що включення добродійної діяльності у навчальний процес позитивно позначається на психологічних зрушеннях у свідомості студентів. Вивчення аспектів благодійності сприяє розвитку ключових особистісних якостей у майбутніх фахівців соціальної сфери [6, 18].

Такі позитивні зрушення виявляються у посиленні соціальної відповідальності, глибшому усвідомленні своєї суспільної ролі та кристалізації ціннісних орієнтирів. Тому для належної підготовки майбутніх соціальних працівників фундаментальним є формування чіткої системи базових цінностей соціальної роботи.

Інкорпорування принципів благодійності як гуманістичної основи професійної діяльності фахівця соціальної роботи вимагає розвитку альтруїзму як стрижневої особистісної характеристики. Багато науковців наголошують, що допомога іншим має бути невід'ємним життєвим кредо та механізмом підтримання соціальності людини на будь-якому етапі її життєвого шляху.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «благодійність», «соціальна робота», «фактор розвитку»

Сучасні науковці дійшли думки, що те, що ми називаємо філантропією у соціумі, не є чимось цілісним. Вона розвивалася протягом тривалого періоду, трансформуючи свої прояви та принципи роботи, тому наше бачення її суті постійно коригується. Задля свідомого застосування, гуманнішого устрою суспільства та конструктивних зрушень у дійсності, різні грані милосердної діяльності розглядають як складові соціальної активності, що втілюються як у сфері духу, так і в матеріально-практичних діях індивідуумів.

Ядром терміну «благодійність» є концепт «благо», яке вперше ґрунтовно виклав Арістотель. Саме відтоді мислителі почали опрацьовувати смисл цієї ідеї. У філософських роздумах проблема блага асоціювалася з розумінням суті буття

та людського життя, й розглядалася як прагнення до найвищої цінності (латинською **summum bonum**), від якої залежить значущість усіх інших добрих речей. Під благом філософи розуміли те, чого людина прагне заради самої цієї цілі, а не через очікувані результати.

Слово «благодійність» утворене з двох елементів: «благо» та «дія». Таким чином, його можна трактувати як «вчинене для блага». Однак таке визначення є занадто об'ємним і може мати різні інтерпретації для різних людей, що ускладнює академічне осмислення цього феномену. Саме через це науковці звертаються до історичного розвитку поняття та намагаються аргументувати його внутрішній зміст [11, 161].

Припускається, що поняття «доброчинність» асоціюється також із такими ідеями, як співчуття та самовіддана любов, коріння яких сягає латинських коренів **caritas** та **carus**. За своїм етимологічним змістом, воно означає чинення добрих справ для тих, хто цього потребує, і походить від давньоруського виразу «благое деянье». У «Енциклопедичному словнику» Брокгауза та Ефрона доброчинність трактується як надання матеріальної підтримки незаможним, лікування хворих із бідних верств, а також піклування про сиріт та дітей безпритульних.

У царині соціальної роботи доброчинність постає як гуманістично орієнтована професійна діяльність, націлена на допомогу людям, які потрапили у скрутні життєві обставини. Вона передбачає надання ефективної підтримки, збереження та забезпечення життєдіяльності особи на належному соціальному рівні зусиллями кваліфікованих фахівців. З огляду на це, ґрунтовне вивчення доброчинності сьогодні набуває особливої актуальності.

Доброчинна діяльність, будучи елементом суспільних взаємин, вимагає чіткого усвідомлення їхньої сутності. Суспільні взаємини можна розглядати як у широкому, так і у вузькому сенсах. У ширшому розумінні, це будь-які соціальні зв'язки, що виникають між людьми у процесі їхнього життя [20, 24].

У вузькому сенсі йдеться про взаємодію між соціальними акторами стосовно рівності, соціальної справедливості, розподілу життєвих благ, умов для

формування особистості та задоволення матеріальних, соціальних та духовних потреб. Макс Вебер визначав суспільні відносини як взаємоузгоджену за змістом поведінку кількох осіб.

Таким чином, соціальні взаємини ґрунтуються на взаємодії індивідів та здатності до цілеспрямованої соціальної поведінки. Навіть найпростіший зв'язок між людьми формує зміст таких взаємин. Вони можуть набувати різних форм: співпраці, дружби, любові, поваги, конкуренції, економічного обміну, конфліктів чи спільних інтересів.

Крім того, вважається, що термін "добročинність" має тісні зв'язки зі значеннями милосердя та самовідданої любові, беручи свій початок від латинських слів **caritas** та **carus**. За своїм етимологічним корінням, він означає чинення добрих справ для тих, хто цього потребує, і походить від давньоруського виразу "благое діяння". У "Енциклопедичному словнику" Брокгауза та Ефрона добročинність трактується як надання матеріальної підтримки знедоленим, забезпечення лікування бідних недужих, а також піклування про сиріт та дітей, що залишилися без належного нагляду.

У царині соціальної роботи філантропія є проявом професійної діяльності з гуманістичним спрямуванням, що фокусується на підтримці тих, хто стикнувся з труднощами у своєму житті. Її суть полягає у забезпеченні дієвої допомоги, підтримці та організації умов для гідного соціального існування індивіда, що здійснюється залученням кваліфікованих професіоналів. З огляду на це, ґрунтовне дослідження благодійності набуває значної актуальності саме зараз [31, 33].

Як елемент соціуму, добročинність вимагає чіткого усвідомлення природи суспільних взаємин. Ці взаємини можливо сприймати як у розширеному, так і у звуженому сенсах. У ширшому розумінні, це будь-які соціальні зв'язки, що формуються поміж людьми в процесі їхнього функціонування.

З погляду вузького тлумачення, йдеться про кореспонденції між соціальними акторами стосовно рівноправності, справедливості суспільного устрою, розподілу життєвих ресурсів, умов для самореалізації особистості та

задоволення потреб — як матеріальних, так і соціальних чи духовних. Макс Вебер трактував суспільні взаємини як таке поведження низки осіб, зміст якого у них взаємно узгоджений.

Таким чином, соціальні зв'язки спираються на взаємодію людей та здатність до усвідомлених соціальних дій. Навіть найменша взаємодія між індивідами наповнює ці зв'язки певним змістом. Вони здатні набувати різноманітних форм: партнерства, приятелювання, любові, шани, змагання, комерційного обміну, протистояння чи наявності спільних інтересів.

У соціальній енциклопедії доброчинність описується як загальнолюдський рух, що охоплює гуманістичні вчинки індивідів, установ та суспільства в цілому. Ключова її функція полягає у виявленні любові не тільки до найближчих, а й до зовсім сторонніх осіб, надаючи безковітну протекцію тим, хто потребує та соціально не захищений. У сучасному світі доброчинність найчастіше інтерпретується як підтримка, яку приватні особи й організації надають хворим, немічним, сиротам, особам з інвалідністю та іншим вразливим верствам [31].

Грунтовний енциклопедичний словник подає трактування доброчинності як виділення матеріальних ресурсів тим, хто їх потребує – як індивідам, так і колективам. При цьому акцентується увага на тому, що така діяльність може бути сфокусована на розвитку суспільно важливих галузей, як-от захист довкілля, збереження культурної спадщини та інші значущі напрямки.

В англійських джерелах поняття "благодійність" кореспондує зі словом *charity*. Згідно з тлумачним словником *Longman Handy Learner's Dictionary*, це поняття означає щедрість, великодушність, надання допомоги бідним, милосердя, християнську любов, а також діяльність, пов'язану з організацією підтримки людей та функціонуванням благодійних фондів.

Загалом, доброчинність сприймається як об'ємна сфера активності, рушійною силою якої є любов до ближнього та бажання допомогти людині, громаді та світові, утверджуючи цінності добра.

У площині економічних та суспільних взаємин доброчинність об'єднує матеріальні й духовні надбання. Хоча рівень фінансового забезпечення впливає

на розмір грошової допомоги, сутнісна природа добродійної діяльності більше зумовлена саме моральними рисами та духовною складовою тих, хто її здійснює. Така діяльність націлена на підтримку тих, хто опинився у скрутному становищі, і водночас сприяє формуванню морально-етичних засад гуманістичних стосунків у соціумі.

Український науковець Олександр Ільченко розглядав добродійність як особливий різновид діяльності, що ініціюється на громадських засадах чи виходить із приватних спонук і виконується як фізичними, так і юридичними особами. Він виокремив її ключові ознаки:

1. Наявність мети, що має суспільну вагу;
2. Волонтерський та безкорисливий характер дій;
3. Високі етичні засади тих, хто допомагає, та суспільне усвідомлення потреби у соціальній протекції.

Такий підхід, що полягає у визначенні характерних рис явища, є одним із найбільш слушних для глибокого розуміння феномена добродійності.

У загальному розумінні, філантропія утвердилася як заклик гуманізму, спрямований на підтримку людей без огляду на їхнє походження, колір шкіри, соціальне становище чи віросповідання. Моральні засади цієї діяльності перегукуються з релігійними доктринами, причому християнство часто визнається ключовим ідейним джерелом такої щедрості, що підтверджується актуальними соціологічними вивченнями та практикою надання допомоги.

Серед науковців існують розбіжності стосовно місця благодійності у суспільній розбудові. Деякі експерти переконані, що у сучасному розвиненому світі така діяльність не повинна відігравати головної ролі, оскільки забезпечення соціального захисту — прерогатива держави. На їхню думку, благодійність доречна передусім у кризові моменти, коли державні структури неспроможні самотійно впоратися із соціальними викликами.

Водночас, інша частина науковців займає протилежну позицію. Вони стверджують, що філантропічна діяльність сприяє згладжуванню суперечностей між інтересами влади та громадянського загалу. Вона частково компенсує

недоробки державного адміністрування, обмеження фінансового забезпечення та недостатню увагу до потреб населення. У цьому контексті, благодійність стає значущим складником громадського суспільства [51].

Науковці Ігор Модель та Борис Модель розглядали філантропію як певний соціальний інститут, визначивши його ключові аспекти:

1. Наявність чітко окреслених регламентів і стандартів, що керують поведінкою та закладають нормативну базу функціонування;

2. Інтегрування цієї діяльності у загальну соціально-політичну та аксіологічну структуру суспільства, що забезпечує механізми суспільного нагляду;

3. Володіння необхідними матеріальними активами та умовами, обов'язковими для реалізації встановлених норм та забезпечення результативності.

Варто акцентувати увагу на тому, що становлення благодійності як соціально-правового феномену має об'єктивні передумови. Для її продуктивного розвитку життєво необхідна підтримка як з боку державних органів, так і від бізнес-сектору та неприбуткових формувань.

Законодавство також окреслює першочергові напрями, у яких має місце благодійність, а саме:

1. освіта;
2. охорона здоров'я;
3. екологічні питання, захист довкілля та турбота про тварин.

Ці вектори діяльності відображають найактуальніші потреби соціуму та підтверджують незамінну роль філантропії у його прогресі.

До головних сфер, де застосовується благодійна активність, відносяться також:

1. запобігання стихійним лихам та техногенним аваріям, подолання їх наслідків, надання підтримки тим, хто постраждав від катастроф, збройних протистоянь та прикрих випадків, а також допомога біженцям та особам у скрутному становищі;

2. представництво інтересів, опіка, піклування та правова підтримка;
3. соціальний захист населення, забезпечення соціальних потреб, надання послуг та боротьба з зубожінням;
4. розвиток культурної сфери та мистецтва, збереження культурної спадщини;
5. підтримка наукових розробок та досліджень;
6. розвиток фізичної культури та спорту;
7. відстоювання прав людини та громадянина, а також основоположних свобод;
8. розвиток місцевих громад;
9. розбудова міжнародної взаємодії України;
10. сприяння економічному зростанню та регіональному розвитку, підвищення загального соціально-економічного рівня держави;
11. підтримка державних, регіональних, муніципальних та міжнародних програм, мета яких — покращення соціально-економічної ситуації в Україні.

У нормативно-правовій базі було запроваджено термін «бенефіціар» ним іменують того, хто отримує благодійну допомогу. Це може бути як фізична особа, так і некомерційна організація, органи місцевого самоврядування чи юридична особа, котра одержує підтримку для досягнення цілей, визначених законом.

Соціальна робота це загальновизнаний у світі концепт, що втілює прояв людяності та гуманного ставлення. Вона передбачає взаємодію між стороною, яка потребує сприяння, та стороною, яка його надає. Підсумком такої взаємодії є надання особі підтримки у вирішенні життєвих негараздів та поліпшенні якості її буття.

Згідно із Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», необхідно чітко розмежовувати такі поняття:

Благодійна організація – це неурядова структура, заснована з метою реалізації благодійних заходів на користь суспільства чи певних груп населення.

Благодійна діяльність – це безкумовна праця, яка не має на меті отримання прибутку.

Благодійництво – це добровільне надання допомоги безкоштовно у вигляді матеріальних ресурсів, фінансів, організаційної чи іншої підтримки; особливими формами його є меценатство і спонсорство.

Благоотримувач – це особа чи установа, які стають адресатами благодійної підтримки.

Благодійник – фізична чи юридична особа, яка з власної волі та без очікування винагороди надає допомогу.

Благодійна програма – це сукупність кроків, націлених на вирішення конкретних соціальних завдань.

Благодійний фонд – це невідприємницька організація, сформована на основі добровільних внесків, завдання якої — фінансування допомоги для отримувачів.

Одним із предметів наукової дискусії залишається співвідношення термінів «благодійність» та «меценатство». Переважна більшість науковців схиляється до думки, що меценатство є частиною благодійності й переважно оперує у царині культури. Український дослідник Олександр Донік трактує меценатство як форму добродійності, сфокусованої на підтримці наукових досягнень, культури та мистецтва, а також стимулюванні творчого потенціалу.

Таким чином, меценатство – це фінансова підтримка митців, діячів культури чи культурних проєктів, що ініціюється приватними особами на власний розсуд та за особистим вибором.

Спонсорство являє собою добровільну, неприбуткову участь, що здійснюється фізичними чи юридичними особами, аби матеріально підтримати якусь діяльність на благо з метою просування власної ідентифікації (найменування) або торгового знака.

Громадська ініціатива – це спосіб, у який люди самоорганізуються спільно задля взаємодопомоги чи захисту своїх інтересів у політичних,

економічних та соціальних сферах. В її основі лежить особисте спілкування, добровільність та вільна участь, при цьому відсутні формальне членство, ієрархічна структура чи розрізнення за партійними, соціальними чи іншими ознаками.

Грант – це визначені кошти, які передаються безвідплатно для втілення благодійних програм, проведення різних досліджень (наукових чи інших), навчання, лікування та інших суспільно значущих завдань, що вимагає подальшого звітування щодо їхнього використання. Зазвичай гранти виділяються на конкурсній основі, а умови їхнього отримання закріплюються у грантовій угоді – юридично оформленому договорі між тим, хто надає грант, та його отримувачем, який окреслює порядок та умови фінансування.

Доброволець (волонтер) – це особа, яка займається благодійністю або іншою корисною для суспільства діяльністю, надаючи свою працю на безоплатній основі або отримуючи компенсацію коштом грантових ресурсів, виділених для відповідних цілей.

Милосердя трактується як діяльне співчуття, яке знаходить матеріальне вираження у доброті до тих, хто цього потребує та перебуває у скрутному становищі.

Пожертвування – це акт дарування коштів, матеріальних цінностей або майнових прав на загальнокорисні потреби. Пожертви можуть спрямовуватися індивідуально особам, у соціальні служби, медичні та освітні заклади, фонди, музеї, культурні установи, а також громадські чи релігійні спільноти.

Піклувальник – це та особа, яка постійно, свідомо й безкорисливо опікується певною справою, сприяючи вирішенню актуальних суспільних проблем і може виконувати свої обов'язки у складі опікунської ради – спеціалізованого органу, що здійснює моніторинг діяльності організації та підтримує її функціонування [20,24].

На даний момент, волонтерство та меценатство постають як важливий вираз соціальної залученості. Це проявляється у вияві співчуття до інших, готовності до самопожертви, доброзичливості до оточення та підтримці тих, хто

опинився у скруті. Усі ці аспекти знаходять своє вираження у реальних кроках та діях особистостей. Добродійність має закладатися як фундамент для становлення оновленого ціннісного ландшафту української спільноти. З цією метою слід не просто сліпо слідувати встановленому порядку, а спрямовувати певну частку власних зусиль на плекання гуманнішого світогляду та формування духовно зрілого самоусвідомлення. Саме благодійність слугує тим важелем, що дозволяє утримати неповторну людську сутність.

1.3. Принципи та методи дослідження благодійності як фактору розвитку соціальної роботи (продовження)

- **Дедукція** – метод логічного мислення, протилежний індукції. Думка рухається від загального знання до часткового. Дедуктивний підхід дозволяє робити висновки відповідно до правил логіки та аналізувати соціальну роботу та технології на основі загальних принципів.

- **Індукція** – метод, що рухається від конкретних фактів до загальних закономірностей. У науковому дослідженні дедуктивні та індуктивні методи органічно поєднуються для досягнення повного розуміння явища.

Метод вивчення документів. Дозволяє працювати з різними джерелами інформації та оцінювати їх достовірність, що особливо важливо для аналізу нормативної бази та статистичних даних у сфері благодійності та соціальної роботи.

Метод порівняння. Дозволяє встановлювати схожість та відмінність об'єктів і явищ. Основні умови ефективного порівняння: Порівнюються явища, що мають об'єктивну спільність. Порівняння здійснюється за найбільш суттєвими ознаками. За допомогою порівняння можна виявити аналогії, тотожність або відмінності об'єктів. Особливо поширеним є висновок по аналогії: нове явище уподібнюється до відомого, а отримана інформація поширюється на перше.

Емпіричні методи дослідження

- Спеціальні способи пізнання окремих сфер реального світу та соціальних явищ.

- **Структурно-функціональний аналіз** – дослідження соціальних явищ як цілісних систем, де кожен елемент має свою функцію.

- **Структурний підхід** – аналізує структури для виявлення їхніх функцій.

- **Функціональний підхід** – виходить з визначених функцій та шукає структури, що їх реалізують. Соціальне життя розглядається як система взаємопов'язаних взаємодій, що дозволяє визначати статус, роль та функції індивідів і груп у суспільстві.

- **Нормативізм** – поведінка людей і соціальних організацій обумовлена нормативними приписами та цінностями. Таким чином, дослідження благодійності в соціальній роботі базується на комплексному застосуванні загальнонаукових і емпіричних методів, що дозволяє всебічно оцінити явище та його вплив на розвиток соціальної сфери [2, 72].

Отже, для дослідження теми благодійної діяльності як фактору розвитку соціальної роботи в сучасній Україні нами здійснено комплексну роботу. Було проаналізовано історично-методологічні засади благодійної діяльності та оглянуто літературу, що висвітлює актуальні питання даної теми. Проведено порівняння та уточнення ключових понять, що використовуються у дослідженні благодійності, що дозволило виділити її специфічність, актуальність та новизну в сучасних умовах України.

Крім того, визначено наукові принципи та методи пізнання, застосування яких дозволяє всебічно проаналізувати благодійність, вивчити її формування та розвиток, а також дослідити всі аспекти впливу на соціальну роботу. Надалі дослідження буде спиратися на ці науково обґрунтовані методи, які є найбільш об'єктивними та ефективними для повного аналізу проблеми.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

2.1. Благодійність як соціальний феномен

Нові обрії для ґрунтовного вивчення, що стосуються змісту та руху психологічних і суспільних процесів у громаді, відкриваються у площині дослідження соціо-психологічної суті доброчинності. Відтак, уважне вивчення благодійності як явища на межі соціуму та психіки є нагальною науковою потребою [49].

Сучасна Україна відчуває зростаючу потребу у вивченні феномену доброчинності як ключової передумови та фундаменту соціальної роботи. Більше того, важливим є дослідження благодійності як характеристики, що стосується як психології, так і соціуму, а також як окремої рисою індивідуальності соціального працівника.

Розглядаючи історичний поступ та соціальний розвиток щедрості, необхідно зосереджуватися на її соціокультурних та духовно-моральних витоках, які орієнтовані на досягнення загального блага [28, с. 35]. На рівні соціуму, благодійність нерозривно пов'язана з динамікою формування та еволюцією людських спільнот, а також із втіленням у життєвій практиці засад взаємодопомоги та гуманістичних ідеалів [5, с. 139].

Окрім того, доброчинність постає як явище соціокультурного плану, включаючи ансамбль загальнокультурних та етичних концептів і категорій, що формують суспільне знання. Як прояв у суспільстві, вона відображає гуманістичну орієнтованість соціуму на творення добра (блага) зусиллями людини.

Якщо поглянути з позицій структурно-функціонального підходу, то благодійність можна розглядати як невід'ємну частину соціуму, адже вона виконує життєво необхідні ролі для підтримання його структурної цілісності. На

думку О.О. Єсіної, саме через благодійну діяльність реалізуються головні суспільні функції із збереження, відновлення та прогресу громади [14, с. 117].

Універсальність доброчинності як соціального феномену виявляється через ті аспекти життя громади, які лишаються незмінними незалежно від способів організації цього явища чи суспільних реалій. Виходячи з цього, слушною є позиція О.О. Єсіної, яка наголошує на всеосяжності явища благодійності у соціальному просторі й часі: доброчинність завжди матиме можливість проявити себе в суспільстві [14, с. 115].

Крім того, благодійність виступає як соціо-психічне явище, що визначає просоціальний характер «допоміжної» поведінки індивіда у колективі у формі морально-ціннісної норми, прийнятої у суспільстві. Таким чином, на рівні особистості доброчинність постає як інтегративний психологічний конструкт, у свідомості людей формуючи систему цінностей та установок стосовно безкорисливого надання допомоги тим, хто її потребує.

Для доброчинності як моральної складової суспільства чи чинника духовного розвитку в сучасних умовах вагомого значення набула християнська традиція. У християнській доктрині засадничою є філософія любові до ближнього та моральне обґрунтування акту благодійності індивідом. Благодійність як соціальний феномен активно залучена до пошуку рішень суспільних проблем як на загальносуспільному рівні, так і у сфері соціальної роботи. Соціальна робота трактується як вид професійної діяльності, мета якого – спричинення позитивних змін через підтримку тих, хто знаходиться у скруті, що вивчав Г. Бернлер [25, с. 26].

Явище благодійної діяльності характеризується як суспільна активність, орієнтована на позитивні трансформації як для однієї особи, так і для громади у цілому. Історично благодійність слугувала підґрунтям для соціальної роботи. Дослідники зауважують, що, розглядаючи доброчинність як форму соціальної активності, можна констатувати її приналежність до соціальної роботи та її тісний зв'язок із високим рівнем особистої ініціативи. У соціальному вимірі благодійність визначається як діяльна активність певних груп, спрямована на

розв'язання суспільних проблем згідно з принципами гуманізму, добровільності та безкорисливості щодо «нужденного». Наслідки стихійних лих, суспільних криз, протидія бідності, підтримка у кризових ситуаціях адаптації, допомога вразливим категоріям населення — усе це належить до сфери завдань, які вирішуються на засадах доброчинності та стимулюють розвиток соціальної роботи [2; 5; 17].

Благодійність являє собою соціо-психологічний феномен, що проявляється через системні взаємини у суспільстві. Вона базується на моральній підтримці людини, яка її потребує, і відображає альтруїстичну соціальну поведінку та гуманістичні цінності, що визначають фахівця як «особу, яка надає допомогу» [11, с. 161–162].

Під час здійснення благодійної діяльності розкривається важлива психолого-педагогічна функція: формування моральних засад, ціннісних орієнтирів та професійно-особистісних настанов соціального працівника. Це є значущим, оскільки професіоналізація соціальних кроків забезпечує вплив ціннісних норм та особистих установок на практичну діяльність у сфері соціальної роботи. Для соціального працівника ступінь розвитку його «Я-позиції» безпосередньо корелює з його індивідуальними якостями та ефективністю професійної реалізації [20, с. 143].

Феномен благодійності та його прояви у практичній діяльності детально аналізує Н.А. Сейко, розглядаючи його у різних контекстах:

- філософському — як акт дарування блага;
- соціальному — як окрему суспільну інституцію;
- психологічному — як актуалізацію потреби у визнанні та самореалізації [53, с. 39].

У науковій літературі благодійна діяльність характеризується наступними рисами:

1. Міждисциплінарність — залежно від наукової царини, яка її досліджує (історія, соціопедагогіка, соціологія, філософія, психологія тощо).

2. Відносність — обумовленість етико-культурними особливостями реалізації доброчинності у конкретний історичний відрізок часу.

3. Багаторівневість — така, що охоплює індивідуальний, колективний та державний рівні благодійності.

4. Методологічна залежність — вона визначається обраним науковим апаратом та методами дослідження.

Феномен доброчинності може бути сприйнятий як складовий елемент соціальної та індивідуальної структури досвіду особистості. Він виконує дві головні ролі: соціальна адаптація та саморозвиток індивіда, спрямовані на досягнення особистісного піднесення, фахової зрілості та відповідальності [16, с. 88].

Доброчинність, як явище соціальне (соціокультурне), має двоїсту природу:

- Сутність – це соціально-психологічна та етико-моральна характеристика особистості;
- Діяльність – це соціально-орієнтований процес взаємодії між людьми у суспільстві.

Фундамент її закладений в індивідуально-соціальному та духовно-моральному вимірах, що психологічно націлює індивіда чи групу, об'єднану спільними засадами та ідеалами, на здійснення доброчинних актів у громаді, зокрема, через здійснення соціальної роботи.

Соціальна робота трактує «чисту» щедрість як вихідну базу для професійної діяльності, що втілює принципи гуманізму та цінності підтримки. Доброчинність у сфері соцроботи ґрунтується на засадах гуманістичного поступу соціуму та готовності надавати допомогу безоплатно. Вона формує ціннісно-гуманістичну орієнтацію у професійно-особистісному «Я-просторі» фахівця із соціальної роботи та проявляється через форми активності, що спираються на безумовну підтримку тих, хто має потребу.

Концепція підтримки у гуманістичному ключі передбачає формування сприятливих установок щодо оточуючих та усвідомлення нагальної потреби у допомозі «іншому». У цьому аспекті підтримка розглядається як

загальнолюдська гуманістична домінана, спрямована на чинення добра (користі) для інших людей, на чому наголошує С. Бенкс.

Таким чином, у практичному вимірі добродійність спирається на альтруїзм, що матеріалізується у формі безкорисливої допомоги у соціальному оточенні. Явище меценатства, що виходить із принципу альтруїстичної підтримки «іншого», наукою визнається соціокультурним та соціально-психологічним феноменом, який є гуманістичною основою соціальної праці та відображенням соціальної векторалі особистості соціального працівника [4, 120].

Етичні постулати та цінності соціальної роботи утворюють особливу професійно-етичну систему, ядром якої є гуманістичний підхід. Це положення підтверджують майже всі науковці, які досліджували питання етики у соціальній роботі. Сукупність особисто-професійних позицій та суспільних ідеалів акту щедрих формують ту етичну структуру, що застосовується у процесі надання підтримки особі, яка її потребує.

Саме ці засади та цінності психологічно обґрунтовують діяльність соціальних працівників, визначають вимоги до їхніх індивідуальних та фахових якостей, а також окреслюють рівень їхньої відповідальності перед тими, кому допомагають, та перед колегами.

У психологічному розрізі феномен благодійної діяльності досліджується на двох рівнях:

- індивідуально-психологічному;
- соціально-психологічному.

Зокрема, на рівні індивіда, щедрість може виступати як особистісна риса, що відображає готовність людини підтримати іншу особу. Така готовність формується завдяки взаємодії емоційних, мотиваційних, пізнавальних, рефлексивних та інших психічних механізмів, котрі забезпечують просоціальну поведінку індивіда.

2.2. Підходи та принципи надання благодійної допомоги у соціальній роботі

Фахова діяльність із соціальної роботи зародилася та стала розвиватися, відповідаючи на суспільну потребу у створенні дієвої системи надання допомоги громадянам. Головна її мета – надавати підтримку тим, хто зіткнувся з важкими життєвими викликами, та паралельно працювати над покращенням загального добробуту у суспільстві.

Соціальна робота, якщо розглядати її як науку, є галуззю, що займається формуванням та теоретичним упорядкуванням об'єктивних знань про соціальну реальність. Вона виступає однією з форм громадської свідомості, поєднуючи процес здобуття нових даних та кінцевий продукт цієї роботи – сукупність наукових знань, що формують уявлення про світ.

Окрім того, соціальна робота як академічна дисципліна включає специфічні напрями досліджень, які застосовуються у сфері соціального захисту, маючи своїм фокусом підтримку індивіда, котрий опинився у скрутному становищі [11, с. 163].

Соціальна робота орієнтована на надання гуманітарної допомоги особі, що через певні обставини потрапила у складну життєву колізію. Суб'єктами цієї діяльності виступають різноманітні установи та об'єднання, зокрема різноманітні благодійні організації та фонди, чия робота зосереджена на підтримці найуразливіших верств населення.

Філантропія почала оформлюватися як окремий соціальний простір ще у минулому столітті, отримавши назву "третього сектору" або недержавного поля діяльності. Термін "третій сектор" відображає зрушення, що відбулися паралельно з розвитком ринкової системи господарювання. У сучасному соціумі виділяють три основні складові, які окреслюють функції ключових суспільних інститутів.

Перша складова (урядова) об'єднує державні органи влади на всіх ієрархічних рівнях, а також державні підприємства та структури, що діють у

різноманітних сферах, включно із соціальною. Сюди ж належать установи, засновані на державній чи змішаній власності, де домінує державна частка.

Друга складова (комерційна) охоплює приватні фірми, які займаються підприємницькою діяльністю заради прибутку, тобто бізнес-середовище.

Третя складова (неурядова, некомерційна, незалежна, неприбуткова) об'єднує організації, діяльність яких ґрунтується на добровільних засадах і не має за мету отримання прибутку. Саме до цієї категорії належить благодійна активність [11, с. 164].

Серед провідних сфер, де розгортається благодійна діяльність, слід виокремити такі:

1. Здійснення соціальних ініціатив, орієнтованих на підвищення матеріального добробуту бенефіціарів, реінтеграцію у суспільство осіб із низьким рівнем доходу, тих, хто перебуває без роботи, має інвалідність, а також інших верств населення, що потребують соціального забезпечення. Це також включає підтримку тих, хто через фізичні вади чи інші обмеження не може повноцінно реалізувати свої права та інтереси.

2. Надання підтримки тим, хто постраждав унаслідок природних катаклізмів, техногенних аварій, соціальних протистоянь чи непередбачуваних подій.

3. Впровадження програм, спрямованих на розвиток національної культури, зокрема забезпечення можливості для малозабезпечених верств суспільства долучатися до культурних та мистецьких надбань.

4. Підтримка обдарованої молоді через різноманітні освітні, мистецькі та дослідницькі ініціативи.

5. Сприяння прогресу в галузі охорони здоров'я, організація масових заходів, що популяризують фізкультуру, спорт та подорожі, просування здорового способу життя, а також надання опіки над хворими, людьми з обмеженими можливостями, самотніми літніми громадянами та іншими особами, котрим через фізичні, фінансові чи інші обставини необхідна соціальна турбота та піклування.

6. Допомога у захисті материнства та прав дітей, підтримка сімей, де багато дітей, та тих, що мають фінансові труднощі.

Конкретні напрями реалізації благодійної діяльності можуть бути деталізовані у статутних документах (положеннях) відповідних благодійних структур.

Соціальні структурні підрозділи нерідко виступають як посередники для акумулювання благодійних ресурсів через запуск і виконання благодійних програм. Зі свого боку, благодійна програма являє собою комплекс узгоджених дій, націлених на вирішення певного кола соціальних проблем та досягнення цілей, визначених у статуті організації [21, с. 14].

Отже, благодійна підтримка доступна для родин із великою кількістю дітей та тих, що мають невисокі доходи, для родин, де виховуються діти з особливими потребами, а також для сиріт та дітей, позбавлених опіки батьків. Окрім того, допомога призначена для літніх людей, а також для закладів та організацій, що піклуються про найбільш незахищені верстви населення.

Благодійні внески можуть приймати такі форми:

- регулярна підтримка коштами, речами або іншими видами ресурсів;
- надання одноразових коштів, матеріальних цінностей чи послуг;
- допомога, що надається на підставі офіційних угод (контрактів) про благодійні ініціативи;
- фінансування конкретних, заздалегідь визначених планів (програм);
- надання допомоги шляхом власної праці, надання послуг або передачі результатів індивідуальної творчої діяльності;
- взяття на себе зобов'язань щодо безкоштовного, повного чи часткового утримання об'єктів, що є предметом благодійності;
- передача у власність об'єктів або надання дозволу використовувати їх безкоштовно чи зі знижкою;
- будь-які інші заходи, що не суперечать чинному правовому полю.

Як приклад реалізації соціальних завдань у сфері меценатства може слугувати діяльність благодійних інституцій, які надають підтримку

різноманітним соціальним прошкам. Зокрема, робота Благодійного фонду «Інститут раннього втручання», що допомагає малюкам з відхиленнями у розвитку та дітям-інвалідам, є яскравою ілюстрацією такої діяльності.

Робота цього фонду сфокусована на наданні всебічної підтримки тим родинам, які опікуються дітьми віком від народження до шести років із різноманітними проблемами у формуванні розвитку. Фахівці цієї установи пропонують консультації, соціально-педагогічні та психологічні послуги, сприяють якнайшвидшому виявленню порушень розвитку, а також підтримують батьків у процесі виховання та інтеграції дітей у суспільство.

До переліку таких категорій потрапляють:

– малята, котрі мають спадкові розлади, що віщують затримку у розвитку (як-от синдром Дауна, фенілкетонурія та подібне);

– діти, що належать до групи біологічного ризику (недоношені немовлята, діти з енцефалопатією перинатального періоду);

– діти з ураженнями нервової системи, що спричиняють проблеми з психомоторним розвитком (дитячий церебральний параліч, грижа спинного мозку та ін.);

– діти з порушеннями у комунікативній сфері та емоційно-соціальному розвитку (аутизм та інші стани).

Пошук тих, хто потребує допомоги, відбувається через направлення від медичних установ, поради від інших батьків, поширення відомостей про роботу центру у медіа, а також за рекомендаціями навчальних закладів.

Центр веде свою роботу за трьома головними напрямками:

1. Поширення знань та методична підтримка;
2. Надання сервісів;
3. Науково-дослідна діяльність.

Перший, інформаційно-методичний, вектор діяльності передбачає розробку навчальних матеріалів для опікунів та професіоналів;– збір відомостей про державні та приватні організації, які надають підтримку малюкам з вадами розвитку та їхнім родинам;– функціонування гарячої телефонної лінії для

батьків; організацію спеціалізованих тренінгів для фахівців щодо раннього втручання та дитячого психоаналізу;– діяльність лекотеки (аренди розвиваючих іграшок) та прокату спеціалізованого спорядження;– співпраця з медійними каналами;– ведення бібліотеки професійної та науково-популярної літератури для батьків і фахівців;– створення навчальних планів для родин, спеціалістів та студентів;– участь у науково-практичних форумах та "круглих столах".

Другий вектор діяльності стосується надання послуг, що реалізуються відповідно до основи раннього втручання, а саме — допомоги родині, яка виховує дитину з особливостями розвитку, що є мультидисциплінарною та орієнтованою на сім'ю. Цей процес складається з низки етапів:

1. Звернення по допомогу та запис на первинне обстеження.
2. Проведення первинного обстеження. Його здійснюють лікар та фахівець з психології протягом 50–60 хвилин. Під час діагностики заповнюється бланк первинного прийому, робиться короткий відеозапис (5–7 хвилин), який згодом використовується для спільного обговорення командою, а також аналізуються відповіді з анкети, заповненої батьками. Фахівці оцінюють особливості розвитку та поведінки дитини, а також її зв'язок з батьками. Ключовою задачею первинної діагностики є з'ясування потреб самих батьків.
3. Фахівці центру спільно обговорюють результати проведеного обстеження.
4. Зустріч із батьками для обговорення отриманих результатів оцінювання та узгодження плану надання допомоги.
5. Впровадження індивідуального плану підтримки командою спеціалістів. Зазвичай, батьки присутні на заняттях і беруть у них активну участь.
6. Завершення курсу раннього втручання та переведення дитини на інші програми чи до інших закладів. За потреби, фахівці центру підтримують зв'язок із спеціалістами вибраних установ.

Третій аспект діяльності — науково-дослідницький. Він охоплює пошук фахової інформації стосовно питань раннього втручання;– проведення наукових студій щодо різних аспектів раннього втручання;– підготовка наукових статей та

публікацій; – виступи на наукових і науково-практичних зібраннях та симпозиумах; участь у професійних наукових об'єднаннях;

– співпраця з вітчизняними та закордонними колегами [47].

Таким чином, теоретичні аспекти дослідження філантропії розкривають її суть як суспільного явища, а також окреслюють методи та принципи надання благодійної підтримки. Водночас вони окреслюють роль держави та суспільства у розвитку благодійної активності та формуванні системи підтримки найбільш вразливих верств населення.

2.3. Роль держави та громадськості у розвитку благодійної діяльності

Світова практика демонструє, що у дев'яностих роках минулого століття відбулося бурхливе розповсюдження засад демократії та ринкових відносин. У цей період спостерігалось зростання конкуренції у багатогранних галузях. Корпорації почали при більш пильній увазі розглядати соціальні виклики, що стояли перед громадою.

Для ефективного функціонування комерційної діяльності вирішального значення набуло стабільне суспільне тло. З огляду на це, фірми розпочали надавати підтримку різноманітним громадським ініціативам. Однією з форм такої протекції стала філантропічна діяльність.

Ділові кола почали надавати підтримку окремим особам, громадським об'єднанням та соціально значущим проектам. Таким чином, ми спостерігали еволюцію корпоративної благодійності. Вона перетворилася на невід'ємний елемент соціальних зобов'язань підприємств.

Транснаціональні корпорації, головні осередки яких знаходяться у Сполучених Штатах, Канаді та країнах Західної Європи, інтенсивно впроваджували корпоративну філантропію також на територіях Східної Європи, Африки, Азії та інших географічних просторів. Накопичений досвід цих структур засвідчує тісний взаємозв'язок між економічним піднесенням, розвитком людського капіталу та механізмами соціального забезпечення.

Паралельно із цим, експансія ринкових засад чинила вплив і на уряди держав, які перебували у фазі трансформацій у соціально-економічній та політичній сферах. Це, у свою чергу, послугувало каталізатором для активізації благодійної діяльності у цих країнах.

Держава, через свої регуляторні механізми та організацію суспільного життя, формує систему управління, орієнтованого на соціальні потреби. Вона включає численні складові та визначальні риси. Тому критично важливо вдосконалювати процеси формування й реалізації державних стратегій, аби примножити їхній позитивний вплив на поступ української громади.

Правова основа філантропії в Україні охоплює: Положення Основного Закону України. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який дає визначення термінам «філантропія», «спонсорство», «меценатство» та закріплює головні форми і принципи такої діяльності.

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», що регламентує порядок сплати податків для тих, хто надає благодійну допомогу, та меценатів.

4. Закон України «Про меценатство», який унормовує діяльність покровителів мистецтва та управління ініціативами, пов'язаними з меценатством.

На жаль, у сучасному українському просторі досі не впроваджено дієвих інструментів для заохочення благодійності. Це спричиняє низку труднощів:

1. У нормативно-правових актах не закріплено чіткого переліку цілей та різновидів благодійної активності, що унеможлиблює системну державну підтримку.

2. Процедура реєстрації благодійних структур (через Міністерство юстиції, регіональні чи міські органи влади або державного реєстратора) є надмірно заплутаною.

3. Обмежений доступ населення до відомостей про добродійні товариства, а неузгодженість законодавчих норм стосовно соціальної реклами, меценатства та спонсорства гальмують формування культури щедрості.

Отже, Україні вкрай важливо перейняти світовий досвід розвитку філантропії. Як приклад, у низці східноєвропейських держав запроваджено концепцію відсоткової філантропії. Це означає можливість спрямувати 1% від сплаченого податку на вирішення певної соціальної чи культурної потреби через визначену організацію. Такий підхід ефективно залучає громадян до підтримки розвитку громади та плекає соціальну відповідальність.

Іншим прикладом є корпоративна філантропія – діяльність приватних компаній, яка нерідко використовується для формування позитивного образу чи як непряма рекламна кампанія. Цей різновид доброчинності запозичено з розвинених західних країн. В Україні корпоративне меценатство також демонструє зростання і надає підтримку громадським об'єднанням.

Поширеною є також практика формування ендаментів – цільових капіталів, створених за рахунок пожертв. Основна сума фонду залишається недоторканою, а дохід від її розміщення у банківських установах чи інвестиційних проєктах спрямовується на благодійні потреби. Ендамент забезпечує:

- певною мірою незалежність від одноразових внесків;
- фінансову стійкість завдяки гарантованому прибутку.

В Україні чимало структур зацікавлені у створенні таких фондів, однак відсутність спеціалізованого законодавства стримує їхнє становлення.

Ключовим для стимулювання філантропії є характер взаємодії між державою та суб'єктами цієї діяльності. Можна виокремити такі моделі державної політики:

1. Добровільно-примусова модель – вектори благодійних програм визначаються централізовано органами державної влади.

2. Партійне меценатство – фінансування доброчинних проєктів та акцій у контексті виборчих кампаній політичних сил. Ця модель характеризується «сезонною» активністю благодійності у виборчий період, що супроводжується замовленим висвітленням у медіа.

3. Соціальне партнерство є результативним, коли об'єднуються фінансові ресурси та професійна експертиза різних секторів. Це уможливорює пошук оптимальних шляхів для розв'язання соціальних викликів.

4. Феномен філантропії можна аналізувати на індивідуально-психологічному та соціально-психологічному рівнях. Добродійна діяльність та соціальна робота нерозривно пов'язані. Існування одного без іншого є неможливим.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАГОДІЙНОСТІ ЯК ФАКТОРУ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

3.1. Сучасний стан розвитку благодійності як фактор розвитку соціальної роботи в Україні

На часі Україна переживає перебудову уявлень суспільства стосовно філантропічної діяльності. Значну вагу набуває питання згуртування нації для протистояння кризовим явищам у різних царинах: політичній, економічній, військовій, соціальній та медичній.

Добродійні та волонтерські структури виконують ключову функцію, надаючи фінансові й людські ресурси для підтримки системи охорони здоров'я, верств населення, які потребують соціального захисту, військовослужбовців, ветеранів АТО, внутрішньо переміщених осіб та інших.

Сьогодні для стимулювання й розбудови інституцій доброчинності держава мусить запровадити актуальні політико-правові та організаційно-фінансові механізми.

Меценатство є життєво необхідним елементом функціонування ефективного недержавного сектору країни та значущою частиною соціально-правового буття держави. Воно закладає фундамент для формування демократичного, орієнтованого на Європу суспільства.

Водночас, сучасна практика виявляє чисельні факти неправомірного використання коштів організаціями, що займаються благодійністю. Також помітні проблеми у функціонуванні наглядових органів, які контролюють роботу добродійних фондів.

Питання належного нормативно-правового врегулювання діяльності меценатських організацій є надзвичайно актуальним для українського загалу. Потреба у чітких регламентах є обов'язковою для забезпечення плідної праці цих установ.

Кількість благодійних формацій в Україні неухильно збільшується. Лише у квітні було зареєстровано 18 557 таких об'єднань. Однак, експерти

Українського форуму меценатів констатують, що реально дієвими є приблизно 500–1000 інституцій.

Філантропічна діяльність сьогодні має позитивне сприйняття. Вона базується на таких засадничих принципах, як безкорисливість, піклування та ініціативність. Серед найбільш прозорих та результативних організацій в Україні виокремлюють:

1. Міжнародний благодійний фонд «Caritas Україна»;
2. Міжнародний благодійний фонд «Українська біржа доброчинності»;
3. Благодійний фонд «Таблеточки».

До найбільш дієвих заходів для стимулювання розвитку філантропії належать:

1. Всеукраїнський конкурс «Благодійна Україна»;
2. Громадська лобістська кампанія проти змін до Закону «Про доброчинність і благодійні організації»;
3. Розробка та представлення «Зеленої книги української філантропії».

Серед популярних доброчинних ініціатив в Україні слід відзначити:

1. Загальнонаціональну акцію «Серце до серця»;
2. Акцію «Долонька щастя у МакДональдз»;
3. Проєкт «Пробіг з парасольками».

Найбільш затребувані інтернет-майданчики у сфері меценатства включають:

1. Вебсайт Українського форуму меценатів;
2. Вебсайт Ресурсного центру ГУРТ;
3. Вебсайт Асоціації доброчинців України.

Добродійність в Україні є важливою та потрібною, хоча її поточний рівень дещо нижчий, аніж спостерігався у 2014–2015 роках, у період піку масового волонтерського руху. Проте, з плином часу вона набуває дедалі більшого поширення.

Лева частка громадян дізнається про діяльність благодійних фондів через телевізійний ефір: у великих містах це 33 %, тоді як у менших населених пунктах – 40–47 %. Це можна пояснити тим, що великі бізнес-структури, які фінансують фонди, часто володіють телеканалами та активно висвітлюють діяльність цих фондів задля формування позитивного образу.

Оцінка стану розвитку філантропії в Україні є неоднозначною. Серед позитивних зрушень виділяють:

1. Підвищення свідомості громадян та формування «моди» на добродійність;
2. Зростання кількості соціально відповідального бізнесу;
3. Інституціоналізація сектору: збільшення кількості організацій, покращення організаційної культури, залучення міжнародних донорів, налагодження партнерства з громадами та владою, активна діджиталізація.

Серед проблем та хибних явищ виділяються:

- витрачання грошей не за призначенням;
- існування численних фіктивних організацій;
- недостатній інтерес з боку держави;
- дефіцит кваліфікованих спеціалістів;
- брак у звітності;
- використання добродійності з метою самопіару;
- емоційне вигорання серед працівників;
- перебіг подій за принципом циклу, а не сталості у благодійній діяльності.

Темпи розвитку залишаються невисокими. Відсутнє чітке законодавче поле та налагоджені зв'язки між благодійними фондами, громадянами, бізнесом, владою та ЗМІ. Це породжує недовіру та проблеми з комунікацією.

Фахівці визначають п'ять ключових факторів, що гальмують розвиток філантропії:

1. Недовіра з боку громадськості – 49 %;
2. Відсутність культури меценатства – 47 %;

3. Нестача фінансових та матеріальних ресурсів – 43 %;
4. Відсутність належної законодавчої бази – 34 %;
5. Нерозуміння, кому та яким чином варто допомагати – 21 %.

Найбільшій підтримки потребують сфери соціального забезпечення та охорони здоров'я. За часткою опитаних:

- здоров'я (придбання ліків, проведення операцій) – 63 %;
- армія – 50 %;
- соціальний захист – 43 %.

Також допомога адресується молоді, особам, переміщеним з інших регіонів, військовослужбовцям, матерям-одиначкам, діячам культури, людям поважного віку, особам з інвалідністю та безхатченкам.

Найбільш поширені форми надання допомоги:

- Надання речей (медикаменти, одяг, взуття, обладнання) – 53 %;
- Робота у якості волонтера – 41 %;
- Проведення навчання та надання консультацій – 35 %;
- Надання безкоштовних послуг чи праці – 33 %;
- Психологічна підтримка – 32 %;
- Фінансова підтримка – 31 %;
- Інформаційне забезпечення – 26 %;
- Збір коштів та матеріалів – 17 %;
- Оплата освітніх чи соціальних послуг – 10 %;
- Соціальне підприємництво – 6 %;
- Надання приміщень в користування – 3 %;
- Інші форми – 4 %.

3.2. Напрями удосконалення благодійності як фактор розвитку соціальної роботи

На період 2020–2024 років в Україні було ухвалено Національну стратегію зі стимулювання розвитку громадянського суспільства. Цим документом

окреслено ключові цілі для держави, спрямовані на формування сприятливого клімату для ведення благодійної діяльності.

Серед ключових напрямів роботи значилися:

1. Реформування податкових механізмів з метою пара надання підтримки як донорам, так і реципієнтам благодійної допомоги.
2. Впровадження практик для протидії випадкам недобросовісної поведінки та іншим зловживанням у сфері філантропії.
3. Посилення правової відповідальності за некоректне (нецільове) використання наданих пожертв.
4. Створення системи для здійснення добродчинних внесків через SMS-повідомлення.

Також необхідно відзначити й головні результати, яких вдалося досягти у розвитку філантропічної сфери завдяки державному курсу.

Насамперед, відбулося вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює діяльність добродчинних інституцій. Згідно зі змінами до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», було проведено чітке розмежування між категоріями «благодійний фонд» та «громадська організація».

До того ж, було запроваджено нові лексичні одиниці, як-от: благодійний грант, благодійний сервітут та благодійний ендаумент.

Окрім того, розширилося коло дозволених напрямків благодійності. Зокрема, до них додали сприяння зміцненню обороноздатності та підвищенню мобілізаційної готовності країни.

Істотною корекцією стало закріплення за жертводавцем права здійснювати моніторинг використання внесеної ним благодійної суми за призначенням.

Друге, було запроваджено функціонал благодійної телекомунікаційної платформи. У 2018 році громадяни отримали змогу надсилати пожертви через короткі номери мобільних операторів, аби підтримати проекти, спрямовані на допомогу різним верствам населення. Ці ініціативи втілюються у життя провідними благодійними фондами та організаціями.

Прийняття Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних текстових повідомлень» та «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для впровадження благодійних телекомунікаційних повідомлень» відбулося ще у 2016 році. Ці законодавчі акти регулюють процес переказу коштів на благодійність за допомогою SMS-повідомлень.

Такі пожертви були звільнені від будь-яких податків. Також було скасовано обов'язковий збір на державне пенсійне страхування, що стосувався послуг із розсилання благодійних повідомлень. Окрім того, було визначено, що дії операторів мобільного зв'язку з трансферу коштів на благодійні цілі через текстові повідомлення не кваліфікуються як фінансова діяльність.

Таким чином, впровадження цього механізму благодійності гарантує прозорий моніторинг використання пожертвувань. Воно також слугує ефективною заміною публічних зборів коштів за допомогою ящиків, які іноді можуть бути використані у шахрайських схемах. Ба більше, цей метод дозволяє долучитися до благодійності широкому колу громадян, незалежно від їхнього віку чи фінансового становища.

По-третє, розширили податкові стимули для надання благодійної допомоги. До суми, що не оподатковується, було включено благодійну допомогу, отриману від донорів, внесених до Реєстру волонтерів антитерористичної операції. Ця допомога може бути надана на користь учасників бойових дій — військовослужбовців, осіб, які брали участь у масових протестних акціях, потерпілих під час Революції Гідності, а також громадян, змушених залишити свої домівки через тимчасову окупацію території України.

Благодійна допомога може охоплювати таке: спеціальні засоби індивідуального захисту, технічні пристрої для спостереження, предмети гігієни, продукти харчування та інші товари й послуги. Крім того, згідно зі змінами до Податкового кодексу, прийнятими у 2017 році, корпоративні спонсори отримали право на податкові знижки. Їхній розмір може сягати 8% від річного доходу

попереднього року, якщо вони надають підтримку громадським спортивним організаціям.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у межах цього дослідження було окреслено й реалізовано низку завдань. Здійснено аналіз поточного стану наукових розробок стосовно проблематики доброчинності в Україні. Також було конкретизовано змістовне наповнення ключових термінів роботи: «благодійність», «соціальна робота» та «чинник зростання». У роботі аргументовано фундаментальні засади та методи вивчення філантропії. Визначено сутність благодійності як соціального явища. Розглянуто підходи та принципи надання доброчинної підтримки. Поряд з цим, вивчено актуальний стан еволюції благодійності та окреслено першочергові вектори її вдосконалення.

Доброчинність у соціальній площині постає як гуманістично орієнтована діяльність, націлена на підтримку тих, хто має потребу у допомозі. Фахівці із соціальної роботи надають професійне сприяння людям з метою забезпечити належний рівень їхнього життя та організувати повсякденну діяльність. На сьогодні основними сферами спрямування благодійних внесків в Україні залишаються охорона здоров'я, підтримка Збройних Сил та надання соціальної допомоги. Питання благодійності є актуальним для наукового осмислення, оскільки на її динаміку впливає множина соціокультурних параметрів.

Серед гострих моментів у функціонуванні різних благодійних фондів фахівці називають недовіру з боку громадян, недостатній рівень розвитку культури пожертвувань у соціумі, вимогу цільового використання усіх зібраних коштів на добрі справи, а також брак медійного висвітлення.

Розробка дієвої державної стратегії у сфері доброчинності є життєво важливим компонентом для здійснення соціокультурних реформ. За нинішніх умов державний бюджет неспроможний повною мірою забезпечити фінансування галузей культури, освіти, науки та мистецтва. Утім, представники владних структур здатні створити правове та економічне підґрунтя для стимулювання філантропії, залучення приватних інвестицій та ревіталізації традицій меценатства.

Термін «благодійність» походить від латинських слів *caritas* та *carus*, що інтерпретуються як «миłosердя» та «самопожертвенна любов». У свідомості громадськості доброчинність сприймається як прагнення особистості сприяти тим, хто потребує підтримки, незалежно від їхньої етнічної приналежності, соціального положення чи релігійних переконань.

Філантропія як суспільне явище має подвійний вимір. З одного боку, це моральна якість індивідуума, що виявляється у співчутті та бажанні підтримати інших. З іншого боку, це суспільна діяльність, спрямована на консолідацію людей у громаді для надання допомоги тим, хто її потребує. Фундаментом благодійності є гуманістичні цінності та прагнення до підтримки оточення.

Першочергові напрями благодійної діяльності включають:

1. Сприяння втіленню державних, обласних та міських соціальних програм.
2. Поліпшення фінансового стану отримувачів допомоги та соціальний захист найменш захищених верств населення, безробітних, осіб з інвалідністю та інших категорій, що потребують підтримки.
3. Надання допомоги жертвам стихійних лих, техногенних катастроф, соціальних колізій, а також підтримка біженців та осіб, які постраждали від репресій.
4. Реалізація проєктів національно-культурного розвитку та забезпечення доступу населення до надбань культури.
5. Сприяння розвитку обдарованої молоді.
6. Підтримка сфери охорони здоров'я, фізичного виховання та спорту, популяризація здорового способу життя, а також забезпечення соціального догляду за літніми людьми та особами з інвалідністю.
7. Підтримка інституту материнства й дитинства, допомога багатодітним та малозабезпеченим родинам.

Доброчинна допомога може надаватися у різноманітних формах: фінансова допомога одноразово або на постійній основі, фінансування спеціалізованих програм, надання матеріальних благ чи послуг, виконання

певних робіт, передача результатів інтелектуальної діяльності або інші види сприяння, що не суперечать чинному законодавству.

Сектор благодійності в Україні демонструє поступове зростання. Спостерігається збільшення як кількості благодійних організацій, так і обсягів фінансових ресурсів, скерованих на добродійність. Дослідницькі дані свідчать, що українські громадяни нерідко виявляють більшу довіру до власних можливостей надання допомоги, аніж до офіційних благодійних інституцій. Як наслідок, вони частіше надають пожертви напряму або залучаються до волонтерської роботи.

В умовах сьогодення зміна суспільної парадигми щодо добродійності стала важливим фактором зміцнення національної єдності. Благодійна діяльність сприяє подоланню кризових явищ у політичній, економічній, військовій, соціальній та медичній сферах. Водночас, розвиток філантропії вимагає активної державної підтримки. Для цього необхідно запроваджувати сучасні правові, організаційні та фінансові механізми для стимулювання розвитку цього сектору.

Список використаної літератури

1. Благодійний фонд «Ukraine freedom foundation». Основні проблеми благодійної діяльності та шляхи їх вирішення. URL : http://ukraine-freedom.foundation/pages/problems_charity.html (дата звернення : 13.09.2020).
2. Благодійність за правилами : принципи, основні засади, практичне застосування / ред. А. Гулевська-Черниш, К. Ржевська, Л. Ярошенко. Київ : Абетка благодійності, 2013. 59 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Волонтери в соціальній роботі / ред. Н. Романова, Т. Дружченко. Київ : Главник, 2006. 128 с.
5. Голимба В. І. Історія благодійництва в Україні. Київ, 2002. 259 с.
6. Грішнова О. А. Розробка інвестиційних проектів у форматі соціальної відповідальності бізнесу. *Соціально-трудова відносина : теорія та практика* : зб. наук. пр. №2(4). Київ : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2012. С 15 – 23.
7. Громадський простір. Як вберегтись від шахрайства на благодійності? URL : <http://www.civicua.org/news/view.html?q=2437699>.
8. Гузенко Ю. І. Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на Півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії). Миколаїв : Іліон, 2006. 232 с.
9. Дмирієнко М. Благодійність як атрибут громадянського суспільства : історія і сучасність. *Розбудова держави*. 1999. № 6. С. 37–44.
10. Донік О. М. Благодійність в Україні (XIX – початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 2005. № 4. С. 160–174.
11. Донік О. М. Купецтво України в імперському просторі (XIX ст.). Київ : Інститут історії України НАН України, 2008. 271 с.
12. Духовність особистості : методологія, теорія і практика : збірник наукових праць. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2010. Вип. 6 (41). 230 с.
13. Єсіна О. О. Доброчинність як соціальне явище: теоретичний аспект аналізу. *Український соціум*. 2009. №3(30). С. 114 – 118.

14. Зелена книга української благодійності / Асоціація благодійників України, ІАЦ «Громадський простір». Київ, 2014. 42 с. URL : <http://ru.scribd.com/doc/230445318/>.

15. Ільченко О. Феномен благодійності в історії Києво-Могилянської академії. *Гуманізація навчального процесу*. Слов'янськ, 2010. Вип. ЛП. Ч.1 С. 88–98.

16. Ільченко О. Історія благодійності в Україні: досвід церковного діяча і проповідника Данила Гуптала (Димитрія Ростовського) / *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. пр. Випуск ЛІІІ. Ч. 1. Слов'янськ : СДПУ, 2010. С. 132–138.

17. Карітас України. URL : <http://caritas.ua/karitas-v-ukrayini/>.

18. Крулько Іван. Волонтерство в Україні: як підтримати і посилити мотивацію? *Дзеркало тижня*. 2015. URL: <http://gazeta.dt.ua/internal/volonterstvo-v-ukrayini-yak-pidtrimati-i-posiliti-motivaciyu-html>.

19. Коваленко Р. В. Меценатство в Україні. Харків, 2003. 235 с.

20. Колосова Н.А. Благодійництво і меценатство та соціокультурні передумови їх зародження в Україні (історичний аспект). *Вісник ДАКККіМ*. Київ, 2003.

21. Колосова Н. О. Благодійна діяльність в культурі України в контексті вітчизняних і європейських традицій (кінець ХХ – початок ХХІ ст). Київ, 2006. 204 с.

22. Кочетов А. І. Благодійність і соціальний захист : історична спадкоємність. Київ: Народна освіта, 2003. С 8-13.

23. Кочнова О. А. Благодійність як соціокультурний феномен (культурологічний аналіз) : автореф. дис.канд. філос. наук; Таврійський націон. ун-т імені В. І. Вернадського. Сімферополь, 2009. 35 с.

24. Лавриненко Л. Я. Социокультурная природа благотворительности и формы ее реализации (история становления и развития). Москва : Academia АПК и ПРО, 2012. 132 с.

25. Лавриненко Л. Я. Меценатство и благотворительность: история развити. *Школа*. 2001. №2. С. 63–68.
26. Лапіна М. Д., Кузьміна О. Благодійна діяльність у сучасній Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. Маріуполь, 2019. Вип. 4. С. 31-36.
27. Левченко Г. М. Соціальна відповідальність у контексті тенденцій етичного інвестування. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 183-190.
28. Літвіна О. Ю. Правове положення благодійних організацій в Україні : Харків, 2003. URL: <http://disser.com.ua/content/33653.html>.
29. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. Київ : МАУП, 2003. 168 с.
30. Матяж С. Концептуальні підходи до поняття державного регулювання меценатства в історичному і сучасному аспектах URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpu_o/2009_1/R_1/Matiag.pdf.
31. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>.
32. Меценатство в Україні / за ред. Р. В. Коваленка. Харків, 2003. 235 с.
33. Пасічник М. С. Історія України : державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 735 с.
34. Питання митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2014 № 347. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347-2014-п>.
35. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
36. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення : 13.09.2020).
37. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1192-14/para01#o1> (дата звернення :

13.09.2020).

38. Про Порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.03.2000 № 544. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/544-2000-п/para%28n11%29> (дата звернення : 13.09.2020).

39. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 липня 2012 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення : 13.09.2020).

40. Про волонтерську діяльність : Закон України № 3236-VI від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 42. Ст. 435.

41. Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності): проект Закону України від 11 грудня 2014 р. № 1408. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>. (дата звернення : 13.09.2020).

Статистичні дані щодо благодійності в Україні

Рік	Витрати на благодійність (млн грн)	Основні сфери допомоги	Кількість активних благодійних організацій
2020	15 200	Освіта, охорона здоров'я, соціальний захист	1 350
2021	17 500	Охорона здоров'я, підтримка дітей, екологія	1 480
2022	19 800	Підтримка людей з інвалідністю, гуманітарна допомога	1 620

ВПЛИВ БЛАГОДІЙНОСТІ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

